

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

Misija u Republici Hrvatskoj

Glavni ured

IZVJEŠĆE O STATUSU BR. 16 O NAPRETKU HRVATSKE U ISPUNJAVANJU MEĐUNARODNIH OBVEZA OD STUDENOGA 2004.

6. srpnja 2005.

SADRŽAJ

OPĆI PREGLED.....	2
Vlada Republike Hrvatske i dalje ostaje pri svom općem opredjeljenju za ispunjenje svojih obveza obuhvaćenih mandatom OESS-a, no tempo reformi se usporio	2
Regionalna suradnja se razvija	3
POVRATAK IZBJEGLICA.....	4
Sarajevska ministarska Deklaracija o regionalnom povratku	4
Vodič za povratnike u Republiku Hrvatsku.....	4
Dostupnost stambenog smještaja.....	4
Dostupnost stambenog smještaja za bivše nositelje stanarskog prava (SP).....	5
Obnova uništene stambene imovine	5
Povrat imovine.....	6
Pitanja reintegracije i pristup osnovnoj infrastrukturi	6
REFORMA PRAVOSUĐA I VLADAVINA PRAVA	7
Opća reforma pravosuđa.....	7
Ustavni sud: Pošteno suđenje i učinkovit pravni lijek	7
Pučki pravobranitelj i državna uprava	8
Prava nacionalnih manjina i žena	8
Suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (Haški tribunal) te Izlazna strategija Haškog tribunala.....	9
Suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima i nestale osobe.....	10
REFORMA POLICIJE.....	12
Reforma policije	12
Međunarodna suradnja	13
Operativna policijska pitanja.....	13
IZBORNA REFORMA.....	13
Predsjednički izbori	13
Lokalni izbori	14
Izborna reforma	14
SLOBODA MEDIJA.....	14
Medijsko zakonodavstvo	15
Sloboda medija	15
Lokalni mediji	16
CIVILNO DRUŠTVO.....	16
Institucije civilnog društva na državnoj razini u Hrvatskoj	16
Projekti dobrog upravljanja i inicijative	17
ZAKLJUČAK.....	17

OPĆI PREGLED

Vlada Republike Hrvatske i dalje ostaje pri svom općem opredjeljenju za ispunjenje svojih obveza obuhvaćenih mandatom OESS-a, no tempo reformi se usporio

Tijekom izvještajnog razdoblja od prosinca 2004. godine do srpnja 2005. godine, Vlada premijera Sanadera nastavila je izražavati svoje čvrsto opredjeljenje za rješavanje pitanja obuhvaćenih mandatom OESS-a u širem kontekstu euroatlantskih integracija (EU-NATO), ali je nastavila sporijim tempom ostvarivati ciljeve sadržane u mandatu Misije.

Nekoliko događaja imalo je učinka na sposobnost Vlade da udruži sva potrebna politička i upravna sredstva kako bi ostvarila napredak u pitanjima obuhvaćenima mandatom. Znatna količina vremena i energije utrošena je na dva kruga izbora, jednog u siječnju za izbor predsjednika te jednog u svibnju za jedinice lokalne i područne samouprave diljem zemlje, što je dakako utjecalo na usporavanje ili odlaganje Vladinih aktivnosti na nekoliko područja.

Odluka Vijeća ministara EU od 16. ožujka o odgodi početka pregovora o članstvu s Hrvatskom, pobudila je određen osjećaj rezigniranosti i razočarenja u Vladi i među čelnicima političkih stranaka. Gotovo desetljeće nakon završetka sukoba koji je trajao od 1991. do 1995. g., slučaj Gotovina produbio je jaz između nacionalista i proeuropskih snaga te simbolizira temeljnu nerazriješenu raspravu o tijeku rata. Međutim, otpuštanjem nekih dužnosnika nacionalističkog i antieuropskog opredjeljenja unutar HDZ-a i državne uprave, premijer Sanader obnovio je napore da vladajući HDZ, koji je bio na vlasti tijekom 90-tih, preobrazi u modernu europsku stranku desnog centra.

Iako je suradnja između Vlade i Samostalne demokratske srpske stranke (SDSS), na osnovi *Sporazuma o suradnji* sklopljenog s vladajućim HDZ-om u prosincu 2003. godine i dalje na snazi, SDSS i druge manje stranke u Saboru koje pružaju potporu manjinskom kabinetu premijera Sanadera često su dovodile u pitanje svoju potporu Vladi, što je Vladu često stavljalo u defanzivan položaj. Na lokalnim izborima, SDSS je potvrdio svoju poziciju glavnog političkog predstavnika zajednice hrvatskih Srba i postao je snažnija politička sila na mnogim područjima povratka, no bio je razočaran time što lokalne podružnice vladajućeg HDZ-a nisu odabrale koaliciju sa SDSS-om pri uspostavi gradskih i područnih vlasti.

Uslijed toga, čini se kako tempo reformi, usporen nakon ljetne stanke u radu 2004. godine, nije vratio svoj prijašnji zamah. Međutim, potvrđeni su neki od pozitivnih signala iskazanih prošle godine, posebice oni na simboličnoj razini. Nakon posjeta premijera Sanadera selima sa srpskim povratnicima na područjima teško pogođenima ratom u dalmatinskom zaleđu u proljeće 2004. godine, uslijedila je njegova nazočnost, zajedno s predsjednikom Sabora Šeksom, na domjenku povodom pravoslavnog Božića u Zagrebu u siječnju 2005. godine. Tijekom posjeta Misiji 7. lipnja, prvoj posjeti jednog premijera

Misiji uopće, premijer Sanader priznao je određena kašnjenja u procesu reformi, no unatoč tomu potvrdio je opće opredjeljenje Vlade da riješi pitanja obuhvaćena mandatom [Misije].

HDZ i SDSS brzo su osudili sporadične nacionalističke izgrede s prikazivanjem ustaških (skup u Zadru u prosincu) ili četničkih simbola (tijekom proslave pravoslavnog Božića u Vukovaru u siječnju) iz 2. svjetskog rata ali, unatoč obećanjima, nije zabilježen pomak u izradi nacrtu zakonskih propisa kojima bi se zabranilo javno izražavanje potpore fašističkim ili totalitarnim režimima. Nakon održanih lokalnih izbora došlo je do različitih međuetničkih incidenata, kao i etnički utemeljenih izjava od strane lokalnih političara, koje su pokazale kako su odnosi između zajednice Hrvata i zajednice hrvatskih Srba još uvijek osjetljivi.

Regionalna suradnja se razvija

Najvažniji koraci poduzeti u svrhu postizanja ciljeva obuhvaćenih mandatom Misije bili su iskoraci napravljeni vezano uz regionalnu suradnju i pomirbu, jednu od glavnih tema u obraćanju predsjednika Mesića povodom njegove inauguracije u siječnju.

Trilateralna konferencija (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora) o povratku izbjeglica, održana u Sarajevu 31. siječnja, postavila je temelj koordiniranom pristupu rješavanja većine pitanja koja se odnose na izbjeglice do 2006. godine. Bio je to prvi dogovor regionalnog formata na razini ministara od Daytonskog mirovnog sporazuma iz 1995. godine. Sukladno trilateralnoj Deklaraciji, tri su se države obvezale razviti nacionalne planove kako bi svaka u svojoj zemlji riješila pitanje izbjeglica. Hrvatski nacionalni plan (*Smjernice*) službeno je predstavljen međunarodnoj zajednici 6. srpnja.

Hrvatska je također poduzela ohrabrujuće korake u smjeru regionalne međudržavne pravosudne suradnje vezano uz suđenja za ratne zločine, uz potporu Misija OEES-a u regiji. Od 7. do 9. lipnja Misija je bila domaćin trilateralne ministarske konferencije i sastanka na razini stručnjaka po ovom pitanju na Brijunima.

Bilateralni odnosi sa susjedima, posebice sa Srbijom i Crnom Gorom, poboljšavaju se ali su i dalje osjetljivi. Predsjednik Mesić pokazao je svoje opredjeljenje za dobrosusjedske odnose sa Srbijom i Crnom Gorom kao i Bosnom i Hercegovinom time što je bio nazočan desetoj regionalnoj konferenciji Igmanske inicijative održanoj 27. lipnja u Beogradu. Mesić je 6. srpnja započeo trodnevni posjet Beogradu, nakon što je u svibnju odložio svoj posjet u znak prosvjeda zbog pročetničkog skupa održanog u Srbiji i Crnoj Gori na kojemu je bio nazočan i srbijanski ministar vanjskih poslova. Dvije države trenutno vode razgovore o određenom broju neriješenih pitanja (granični sporazumi, pitanja sukcesije, nestale osobe itd.). U ožujku je Hrvatski sabor ratificirao bilateralni Sporazum o zaštiti nacionalnih manjina, kojeg je 15. studenog 2004. potpisao premijer Sanader tijekom prvog posjeta Beogradu jednog hrvatskog premijera.

Opće se ozračje hrvatsko-slovenskih odnosa popravilo. Dužnosnici hrvatske i slovenske Vlade sastali su se 10. lipnja na Brijunima kako bi potpisali zajedničku izjavu o sprečavanju graničnih incidenata.

POVRATAK IZBJEGLICA

Kao rezultat oružanog sukoba tijekom razdoblja od 1991. godine do 1995. godine, najmanje 300.000 hrvatskih Srba bilo je raseljeno suprotno njihovoj volji. Gotovo desetljeće nakon završetka rata, oko 117.000 hrvatskih Srba hrvatske su vlasti registrirale kao povratnike u Hrvatsku i unutar Hrvatske. Međutim, održivost povratka i dalje je ograničena.

Sarajevska ministarska Deklaracija o regionalnom povratku

Trilateralnom ministarskom Konferencijom o povratku izbjeglica, održanom u Sarajevu 31. siječnja, izvršene su pripreme za **koordinirani regionalni pristup** u rješavanju preostalih pitanja vezanih uz izbjeglice, koja se uglavnom odnose na povratak ili integraciju u lokalne zajednice, do kraja 2006. godine. Taj proces, kojeg potpomaže međunarodna zajednica (OESS, UNHCR i Europska komisija), zasniva se na pretpostavci kako se samo političkim sporazumom između tri vlade pitanje izbjeglica može na učinkovit način ukloniti s popisa političkih zadaća. Deklaracija koju su potpisali ministri zaduženi za pitanja vezana uz izbjeglice u trima državama predviđa do konca travnja usvajanje **Smjernica** s konkretnim polazišnim točkama koje je potrebno ispuniti na državnoj razini, kao i razvoj regionalne matrice.

Misija i njezini međunarodni partneri pružili su pomoć hrvatskoj Vladi u izradi popisa zadaća za **nacionalne Smjernice** koje bi trebalo ispuniti do kraja 2006. godine. Vlada je dovršila svoje detaljne Smjernice, koje su službeno predstavljene međunarodnoj zajednici 6. srpnja. Vlada će zatražiti da se do konca srpnja održi sastanak na ministarskoj razini između tri Vlade. Predstavljanjem Smjernica, taj je proces ponovno zadobio dinamiku koja se usporila od usvajanja Deklaracije.

Vodič za povratnike u Republiku Hrvatsku

U prosincu 2004. godine i lipnju 2005. godine, Misija je objavila **Vodič za povratnike u Republiku Hrvatsku**, kojeg su izuzetno dobro prihvatile ciljane skupina, NVO-i i nadležna vladina tijela u susjednim zemljama. Sveukupno se 50.000 primjeraka ove brošure, koja je pripremljena uz konzultacije s hrvatskom Vladom, distribuirala u Srbiji i Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj uz pomoć UNHCR-a, NVO-a, vlasti i misija OESS-a.

Dostupnost stambenog smještaja

Bivši nositelji stanarskih prava (SP) koji su živjeli u društvenim stanovima najveća su preostala kategorija izbjeglica i interno raseljenih osoba koja nema pristup stambenom smještaju. Rješenja koja su Sabor i Vlada usvojili još 2000. godine za ovu kategoriju izbjeglica, u velikoj se mjeri i dalje ne provode. Povrat imovine i obnova relativno su bolje napredovali, iako nekoliko nedostataka umanjuje njihov utjecaj na održivi povratak i u suprotnosti su s načelima vladavine prava.

Dostupnost stambenog smještaja za bivše nositelje stanarskog prava (SP)

Gotovo 30.000 domaćinstava hrvatskih Srba koji su živjeli u bivšim društvenim stanovima izgubilo je svoja prava kao *posebno zaštićeni stanari* kao i pravo na fizički pristup svojim domovima tijekom i nakon oružanog sukoba. Ovo je najveća preostala kategorija izbjeglica i interno raseljenih osoba koja u praksi još uvijek nema konkretnu stambenu opciju.

Usvojena su dva plana stambenog zbrinjavanja, jedan od strane Hrvatskog sabora 2000. odnosno 2002. godine, te drugi od strane Vlade 2003. godine, u korist bivših nositelja SP-a koji su prije živjeli unutar i izvan područja izravno pogođenih ratom. Programi se razlikuju prema svojoj pravnoj osnovi, zemljopisnom opsegu, postupku podnošenja zahtjeva, kao i prema stambenim opcijama koje stoje na raspolaganju podnositeljima zahtjeva.

Sporazum s međunarodnom zajednicom oko pružanja stambenog smještaja prvoj skupini bivših nositelja SP-a koji ispunjavaju uvjete u *urbanim dijelovima* Hrvatske, puno prije roka za podnošenje zahtjeva od 30. lipnja 2005. godine, još nije ispunjen. Do sada niti jedno od otprilike 2.600 domaćinstava koja su podnijela zahtjev nije dobilo državni stan. Osiguravanje stambenog smještaja u praksi pojedincima koji su izgubili svoje domove prije 12 ili 13 godina zasigurno bi osnažilo vjerodostojnost Vladinog plana stambenog zbrinjavanja i ohrabrilo potencijalne korisnike na podnošenje zahtjeva. Na poticaj međunarodnih partnera, Vlada je 30. lipnja odlučila produljiti *rok za podnošenje zahtjeva* koji je trebao isteći istoga dana. Produljeni rok za podnošenje zahtjeva sada istječe 30. rujna. Vlada je potvrdila svoje opredjeljenje da započne s fizičkim osiguranjem stambenog smještaja prvoj simboličnoj skupini podnositelja zahtjeva prije isteka toga roka.

Slično tomu, na onim *pretežito ruralnim područjima* koja su bila izravno pogođena ratom, tzv. područjima od posebne državne skrbi (PPDS), samo je vrlo ograničenom broju bivših nositelja SP-a, a koji su 1995. godine *ex lege* izgubili svoja stečena prava i fizički pristup svojim bivšim stanovima nad kojima su imali stanarsko pravo, osigurano odgovarajuće stambeno zbrinjavanje.

U prosincu 2004. godine, Veliko vijeće *Europskog suda za ljudska prava* složilo se preispitati prvobitnu odluku Europskog suda za ljudska prava (srpanj 2004. godine) u predmetu koji se odnosio na ukinuće SP-a, *Blečić protiv Republike Hrvatske*.

Obnova uništene stambene imovine

Od 2003. godine, nakon što je većina etničkih Hrvata dobila Vladinu *pomoć u obnovi*, podnositelji zahtjeva, podrijetlom hrvatski Srbi, čine veliku većinu korisnika. Šestomjesečno privremeno produljenje roka za podnošenje zahtjeva od ožujka do rujna 2004. godine donijelo je dodatnih 16.000 zahtjeva, uglavnom hrvatskih Srba koji žive raseljeni u susjednim zemljama.

S administrativne strane, namjera je Vlade privedi kraju obradu preostalih više od 8.000 zahtjeva za obnovu unutar prvog tromjesečja 2006. godine i riješiti više od 10.000 neriješenih žalbi na negativna prvostupanjska rješenja do kraja 2006. godine.

Misija je zabilježila rastući broj upitnih *negativnih rješenja o pravu na obnovu* te potiče Vladu na rješavanje očigledno pogrešnog tumačenja zakona koje pridonosi ovakvom trendu.

Povrat imovine

Do 1. lipnja, ostalo je zauzeto samo 724 privatnih stambenih jedinica čiji su vlasnici hrvatski Srbi, od ukupno njih oko 19.500 koje su bile dodijeljene na privremeno korištenje prije i nakon 1995. godine, uglavnom bosanskim Hrvatima i hrvatskim naseljenicima.

Iako je tempo povrata imovine opao tijekom zime, Vlada bi trebala zaključiti povrat do *kraja 2005. godine*, ukoliko se izgradnja *alternativnog smještaja* za privremene korisnike bude odvijala predviđenom brzinom. Dvije trećine preostalih zauzetih stambenih jedinica nalazi se u Dalmaciji, a više od polovice koncentrirano je u tri općine: Knin, Benkovac i Obrovac. Nakon 2005. možda će ostati neriješeno nekoliko desetaka predmeta koji su upućeni na rješavanje putem suda.

Iako su vlasnici formalno ušli u ponovni posjed svoje imovine, nekoliko problema i dalje priječe mogućnost održivog povratka i ukazuju na nepoštivanje načela vladavine prava. To se posebice odnosi na mjere koje je Vlada najavila u studenome 2004. svojim međunarodnim partnerima s ciljem *pružanja naknade vlasnicima pokradene/uništene imovine*, kao i na rješavanje problema tužbi koje su protiv vlasnika podnijeli korisnici za *uložena sredstva*. Početkom srpnja Vlada je najavila kako su takve mjere već pripremljene i Vlada će ih uskoro usvojiti.

Pitanja reintegracije i pristup osnovnoj infrastrukturi

Uz probleme vezane uz stambeni smještaj, povratak izbjeglica, pripadnika manjina, destimuliraju i drugi čimbenici. Nedostatak radnih mjesta i gospodarskih mogućnosti, uključujući diskriminaciju pripadnika manjina na područjima povratka, predstavljaju veliku zapreku održivosti povratka. Odgovarajuće upravne prilagodbe i dalje su potrebne kako bi se riješilo kontinuirano odbijanje priznavanja *radnog staža* (za mirovinu) stečenog na područjima koja su ranije kontrolirali Srbi, što predstavlja praksu koja je suprotna Zakonu o konvalidaciji iz 1998. godine. Upravne mjere također su potrebne kako bi se riješile poteškoće s kojima se još uvijek suočavaju većinom raseljeni hrvatski Srbi koji su izgubili status stranca na stalnom boravku nakon što su napustili zemlju tijekom oružanog sukoba za stjecanje hrvatskog državljanstva.

Na nekim područjima u kojima se odvija povratak izbjeglica, kontinuirana nedostupnost *osnovne infrastrukture* kao što su elektrifikacija i vodoopskrba, smanjuje dostojanstvo uvjeta u kojima živi povratnička populacija. Vlada je početkom srpnja najavila kako će pojačati svoje napore, kako one operativne tako i one financijske, usmjerene ka ponovnoj

elektrifikaciji sve većeg broja sela u koja se vraćaju pripadnici manjina a koja su bila povezana na električnu mrežu prije rata.

REFORMA PRAVOSUĐA i VLADAVINA PRAVA

Opća reforma pravosuđa

Nastavlja se provedba tehničkih reformi kako bi se olakšao pristup javnosti pravosuđu i poboljšala učinkovitost pravosuđa. Međutim, javnost unatoč tome još uvijek smatra pravosuđe jednom od državnih institucija koje su najmanje otvorene prema građanima. U svojim naporima kako bi provelo reforme, Ministarstvo pravosuđa mora se suočiti sa značajnim suprotstavljanjem zainteresiranih krugova koji ostvaruju korist iz netransparentnosti i neučinkovitosti pravosudnih institucija. Ukoliko ljudi iz prakse i javnost ne budu dijelili istovjetno stajalište o reformi, učvršćivanje reformi bit će teško za svakog reformski usmjerenog ministra.

Među najavljenim reformskim mjerama, napredak je najvidljiviji u smislu jačanja kapaciteta za usavršavanje na Pravosudnoj akademiji te prijedloga za izmjene i dopune zakonskih propisa i modernizaciju zemljišnih knjiga. Ostale najavljene reforme u velikoj se mjeri ne provode. Vlada namjerava usvojiti strategiju reforme pravosuđa u srpnju.

Ostale ključne reforme još uvijek nisu uključene u plan reforme pravosuđa. Nisu usvojene mjere kojima bi se suci oslobodili nesudačkih dužnosti koje oduzimaju vrijeme, poput provedbe izbora. Nisu još poduzete nikakve reformske mjere kojima bi se **Upravni sud** riješio nedostataka koji mu priječe pružanje punih jamstava poštenog suđenja. U Hrvatskoj ne postoji sustav pružanja **besplatne pravne pomoći** široj javnosti u **građanskim parnicama** osim one koju pružaju članovi Hrvatske odvjetničke komore kao dio svoje *pro bono* obveze, iako je nedavno pokrenut program za Rome. Radna skupina Ministarstva pravosuđa trenutno radi na zakonu kojim bi se uspostavio sustav besplatne pravne pomoći u građanskim parnicama i upravnim postupcima.

Ustavni sud: Pošteno suđenje i učinkovit pravni lijek

Rasprostranjene sudske odgode, uključujući one na najvišim sudovima, i dalje zaokupljaju ustanove u Hrvatskoj koje se bave ljudskim pravima, a istaknuo ih je i Europski sud za ljudska prava (Europski sud) u prvoj polovici 2005. godine. Ustavni sud i dalje ima ulogu glavnog nadzornog tijela za **odgode u sudskim postupcima**. Broj takvih tužbi povećao se u tolikoj mjeri da predstavlja prijetnju sposobnosti Ustavnog suda da služi kao učinkovit domaći pravni lijek, što je potaklo Ustavni sud na upućivanje prijedloga Saboru za usvajanje nekoliko reformi. Kao odgovor na velik broj zaprimljenih pritužbi koje se odnose na sudske odgode, pučki pravobranitelj je predložio da Sabor proširi njegovu nadležnost kako bi uključivala i nadzor nad određenim aspektima rada sudstva.

Ustavni sud sve više ispunjava svoju ulogu djelotvornog pravnog sredstva. Međutim, i dalje se postavlja pitanje postoje li praznine u nadležnosti Ustavnog suda koje mu onemogućavaju rješavanje *svih pitanja koja se odnose na ljudska prava*.

Pučki pravobranitelj i državna uprava

Sabor je krajem studenog 2004. godine imenovao bivšeg suca Ustavnog suda za *novog pučkog pravobranitelja*. U veljači 2005. godine, on je podnio zahtjev za ocjenu ustavnosti Vladine uredbe koja u osnovi sigurnosnim službama dozvoljava prisluškivanje bez dozvole suda. U *Godišnjem izvješću* o radu pučkog pravobranitelja za 2004. godinu zabilježeno je kako se najveći broj pritužbi upućenih u njegov ured odnosio na povrat imovine, stanarska prava, stambeno zbrinjavanje, zaštitu prava Roma i socijalnu skrb. Zamjećujući prevelike odgode u postupcima pred upravnim tijelima i Upravnim sudom, pučki pravobranitelj je predložio nekoliko reformi.

Sabor je usvojio godišnje izvješće pučkog pravobranitelja početkom lipnja, obvezavši Vladu da *osigura odgovarajući proračun* te institucije kako bi se omogućilo ostvarivanje mjera koje je pučki pravobranitelj predložio te kako bi se pružila potpora učinkovitom funkcioniranju te institucije, uključujući dostatna sredstva za *posjete terenu*, koje se trenutno odvijaju unutar projekta Misije, a financira ih Norveška.

Prava nacionalnih manjina i žena

Pravni okvir Hrvatske koji se odnosi na zaštitu nacionalnih manjina je dobar. Međutim, provedba u ključnim područjima zaostaje. Kako bi došle do osnovnih prava, manjine sve češće traže sklapanje političkih koalicijskih sporazuma s postojećom Vladom umjesto pravnih jamstava.

I dalje postoji *nedovoljna zastupljenost nacionalnih manjina* u sudstvu i državnoj upravi. Tijekom svog posjeta u veljači, visoki povjerenik za nacionalne manjine (visoki povjerenik) istražio je načine kako bi mogao pomoći Vladi u razvijanju mjera za povećanje manjinske zastupljenosti u državnim tijelima, posebice u odnosu na *Nacionalni program za borbu protiv svih oblika diskriminacije* na kojemu se trenutno radi.

Visoki povjerenik također je izrazio zabrinutost zbog *fizičkog razdvajanja učenika* po nacionalnoj pripadnosti u nekim školama u istočnoj Slavoniji. Naglasio je potrebu integriranja učenika, pripadnika nacionalnih manjina, uz osiguranje njihovog prava na *obrazovanje na jeziku nacionalne manjine*. Ministarstvo obrazovanja najavilo je mjere kojima bi se riješila ta situacija, no te mjere još nisu provedene. Visoki povjerenik također je ponudio pomoć u razradi *nastavnog programa iz povijesti*. Na sastanku s Misijom u svibnju, pomoćnik ministra obrazovanja predstavio je nacrt „dopuna“ programa iz povijesti koje obuhvaćaju razdoblje od Domovinskog rata do danas. „Dopune“ bi trebale biti spremne za uporabu u školama tijekom sljedeće školske godine.

Pučki pravobranitelj i povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe nedavno su zamijetili kako je provedba *Nacionalnog programa za Rome* ograničena te su naglasili potrebu osiguravanja predškolskog odgoja za romsku djecu. Povjerenik Vijeća Europe također je

pozvao vlasti da dodijele dostatna sredstva za provedbu Programa, poduzmu mjere za sprečavanje nasilja nad Romima, te osiguraju bolji pristup tržištu rada.

Odbor UN-a za ***Uklanjanje diskriminacije žena*** je u siječnju pozdravio pripravnost Hrvatske da ojača državne mehanizme za uspostavljanje jednakosti između spolova. Međutim, Odbor je postavio nekoliko pitanja koja pobuđuju zabrinutost, uključujući prisutnost spolnih stereotipa u nastavnim programima i udžbenicima, visoku učestalost nasilja u obitelji, spolnu diskriminaciju pri zapošljavanju, marginalizirano mjesto romskih žena i prenisku zastupljenost žena u izvršnim tijelima lokalnih vlasti. U Godišnjem izvješću o radu pučke pravobraniteljice za jednakost spolova za 2004. godinu, na sličan je način zabilježeno kako se većina pritužbi odnosila na nasilje u obitelji, trgovinu ljudima i diskriminaciju prilikom zapošljavanja. Pučka pravobraniteljica je izrazila nezadovoljstvo jer državna tijela ne provode Zakon o jednakosti spolova.

Suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (Haški tribunal) te Izlazna strategija Haškog tribunala

Vlada je pojačala napore kako bi pokazala ***punu suradnju*** s Haškim tribunalom slijedom jakih signala o tome kako njezini prethodni naponi oko lociranja i izručenja optuženika u bijegu Ante Gotovine nisu bili dovoljni. Nakon odluke Europske unije o odgodi pregovora, Vlada je koncem travnja predstavila «akcijski plan» mjera za lociranje Gotovine. Usporedivši Vladine sadašnje napore s onima iz prve polovice 2005. godine, glavna tužiteljica Haškog tribunala izrazila je sredinom lipnja uvjerenje kako bi marljiva provedba plana trebala dovesti do Gotovine. Međutim, zaključila je kako je potrebno još nekoliko mjeseci za donošenje ocjene o tome poduzima li Hrvatska sve što je u njezinoj moći. Predsjednik Haškog tribunala na sličan je način ustanovio kako stalni neuspjeh u izručenju Gotovine predstavlja zadnji „kamen spoticanja“ punoj suradnji.

Poduzeti su daljnji koraci vezano uz ustupanje haških predmeta Hrvatskoj u sklopu ***Izlazne strategije Haškog tribunala***. Zahtjev glavne tužiteljice o ustupanju optužnice protiv Mirka Norca i Rahima Ademija početkom srpnja još je uvijek čekao na rješavanje pred Sudbenim vijećem. Tribunal je koncem lipnja odobrio zahtjev glavne tužiteljice za povlačenjem njezina prijedloga za ustupanje optužnice protiv takozvane „vukovarske trojke“ ili Hrvatskoj ili Srbiji i Crnoj Gori, zaključivši kako „se čini da će interesi pravde biti bolje zadovoljeni ako se to suđenje održi pred ovim Tribunalom“. Pored toga, glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske usko surađuje s tužiteljicom Haškog tribunala oko izrade okvira za ustupanje predmeta Haškog tribunala u kojima nije podignuta optužnica.

Razvoj događaja u postupku Haškog tribunala protiv Ivana Čermaka i Mladena Markača izazvao je znatne kritike u domaćoj javnosti te je bio jedan od čimbenika u nedavnoj izbornoj promidžbi. U svibnju su visoki dužnosnici, uključujući predsjednika i premijera, kao i predstavnike oporbe, uz naglašavanje potrebe za individualnom kaznenom odgovornošću, osudili predloženu izmijenjenu optužnicu uz primjedbu kako ona kriminalizira Domovinski rat svojom definicijom „***zajedničkog zločinačkog poduhvata***“.

Te reakcije navode na zaključak kako će se sudski postupci protiv članova oružanih snaga na domaćim sudovima i dalje voditi u politički napetom ozračju.

Koncem travnja, Haški tribunal je podigao optužnicu protiv bivšeg šefa tajne službe i tri novinara **zbog nepoštivanja Tribunala** uslijed objavljivanja identiteta i svjedočenja zaštićenog svjedoka. Većina medija prepoznala je objavljivanje identiteta zaštićenog svjedoka kao prelaženje granice odgovornog novinarstva, dok su ostali optužnice smatrali povredom novinarskih sloboda. Međutim, Hrvatsko novinarsko društvo protivilo se nametanju sankcija. Neki politički kandidati imenovali su zaštićenog svjedoka tijekom lokalne izborne promidžbe, što navodi na zaključak kako se na svjedočenje u svojstvu svjedoka optužbe u predmetima ratnih zločina i dalje u nekim krugovima gleda kao na politički dvojbeno.

Suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima i nestale osobe

Vjerojatnost ustupanja predmeta Haškog tribunala usmjerila je pojačanu pozornost prema vođenju sudskih postupaka za ratne zločine na hrvatskim sudovima te pojačala osjećaj hitnosti provedbe reformi i rješavanja otvorenih pitanja.

U prvoj polovici 2005. godine bilo je manje postupaka za ratne zločine pred domaćim sudovima u usporedbi s prethodnim razdobljima. Unatoč tome, nastavljajući s tendencijama iz prethodnih godina, sudski postupci protiv velike većine okrivljenika vode se u odsutnosti, a stopa preinačenja od strane Vrhovnog suda ostaje visoka.

Okrivljenici Srbi općenito uzevši imaju bolje izgleda za pošteno suđenje nego prije. Međutim, **nejednakost na osnovi nacionalnog podrijetla** i dalje je prisutna. Srbi i dalje predstavljaju veliku većinu procesuiranih osoba, uključujući one uhićene u trećim zemljama, dok protiv pripadnika hrvatskih oružanih snaga u 2005. godini nije pokrenut niti jedan novi postupak. Postupci protiv približno tri četvrtine Srba vode se u odsutnosti. Srbe se optužuje za širok spektar kaznenih djela dok se Hrvate gotovo isključivo optužuje kada se radi o ubojstvima. Srbima se sudi za genocid zbog djela čija težina ne odgovara djelima u presudama međunarodnih tribunala. Iako su državni odvjetnici odustali od optužbi u znatnom broju predmeta protiv Srba, nastavilo se s uhićenjima na osnovi neutemeljenih optužbi. Potrebno je ulagati daljnje napore kako bi se izbjegla neutemeljena uhićenja i pritvor. Neka kaznena djela koja uključuju oštećenike Srbe, kao i nastojanja zataškavanja zločina poput ubojstva civila u Paulin Dvoru, još uvijek nisu procesuirana.

U lipnju je predsjednik Vrhovnog suda odobrio prvi zahtjev za ustupanje predmeta Županijskom sudu u Zagrebu kao jednom od **četiri «posebna» suda** kojima je dodijeljena posebna mjesna nadležnost za ratne zločine. Suđenja u velikoj većini predmeta i dalje se vode ondje gdje su se zločini dogodili. Tek je nekolicina ustupljena, iako postoji zabrinutost vezana uz uvjete u nekim predmetima koji su znatno komplicirali vođenje nepristranog suđenja na lokalnom sudu. Kao rezultat toga, suđenja se i dalje vode prvenstveno u onim područjima Hrvatske koja su najteže pogođena ratom, gdje su svjedoci najizloženiji uznemiravanju, a suci i državni odvjetnici su izloženi pritisku,

posebice u predmetima protiv pripadnika Hrvatskih oružanih snaga. Potrebno je poboljšati **sigurnost svjedoka** kao i osoblja suda te poduzeti radnje protiv onih koji se služe takvim pritiskom.

Sve je očitija potreba za **poboljšanom međudržavnom pravosudnom suradnjom** u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini. Postoje mnogi različiti tipovi suradnje koji su potrebni kako bi se izbjeglo nekažnjavanje vezano uz informacije i dokaze, pristup svjedocima, uhićenje osumnjičenika te na koncu u kojoj će državi optuženik biti procesuiran. Dok se pozitivni primjeri suradnje nastavljaju, ostaju znatne prepreke u pogledu sustavne suradnje.

Na prvom sastanku potpomognutom od strane OESS-a krajem studenog 2004. godine, suci i državni odvjetnici ustanovili su potrebu za izravnom i institucionaliziranom suradnjom, posebice vezano uz davanje iskaza svjedoka. Jedan konkretan rezultat bilo je potpisivanje protokola od strane glavnog državnog odvjetnika i njegovih kolega iz Bosne i Hercegovine te Srbije i Crne Gore početkom 2005. godine. Ti sporazumi poslužili su između ostalog kao osnova za hrvatske državne odvjetnike koji su ispitali svjedoke u Srbiji i Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini. Međutim, znatne odgode nastavljaju se na nekim lokalnim sudovima zbog problema u dobivanju iskaza svjedoka iz Srbije i Crne Gore te Bosne i Hercegovine.

Pravna zapreka koja se pojavila u više predmeta u kojima je jedna od tri države uhitila svoje vlastite građane tražene od strane jedne od drugih dvaju država pod sumnjom da su počinili ratni zločin, pokazuje znatne nedostatke u postojećim mehanizmima suradnje. Tijekom drugog sastanka omogućenog od strane OESS-a i održanog na Brijunima u lipnju, kojemu je Misija bila domaćin, na kojemu su sudjelovali ministri pravosuđa sve tri države, suci i državni odvjetnici ustanovili su pravne zapreke ustupanju okrivljenika državljana (izručenje) kao i ustupanju kaznenih predmeta. Jedini put koji je ustanovljen otvorenim za suradnju prema važećem pravnom okviru bio je razmjena kaznenih spisa i dokaza putem međusobne pravne pomoći. Uzevši u obzir međusobnu povezanost domaćih postupaka i ustupanje predmeta Haškog tribunala, Haški tribunal igra sve konstruktivniju ulogu u naporima OESS-a usmjerenim prema omogućivanju i poboljšanju međudržavne suradnje.

Posebice u svjetlu stalnih uhićenja u trećim zemljama građana Srbije i Crne Gore traženih u Hrvatskoj, vlade Hrvatske te Srbije i Crne Gore trebale bi razviti mehanizam **sustavne revizije predmeta ratnih zločina**, posebice osuđujućih presuda donesenih u odsutnosti. Popis „potkrijepljenih“ predmeta ratnih zločina koji je Ministrica pravosuđa uručila svome kolegi iz Srbije i Crne Gore u studenom 2004. godine, mogao bi poslužiti kao osnova za takvu reviziju.

Premještaj Srba osuđenih za ratne zločine u Hrvatskoj na odsluženje zatvorske kazne u Srbiju i Crnu Goru bio je još jedan oblik suradnje proveden početkom 2005. godine. Čini se kako je revizija dodatnih zahtjeva za premještajem zastala unatoč međudržavnom sporazumu postignutom koncem 2004. godine.

Pitanje *nestalih osoba* i dalje je izuzetno osjetljiva tema te i nadalje postoje razlike vezane uz ukupan broj nestalih, posebice Srba. Trebalo bi osnažiti suradnju između susjednih zemalja, uključujući razmjenu informacija, kako bi se dalo prostora zaključivanju problema i pomirbi.

REFORMA POLICIJE

Ministarstvo unutarnjih poslova uz potporu Misije nastavlja ulagati napore kako bi se provela reforma hrvatske policije. Trenutno je u tijeku reforma obrazovanja policijskih službenika a postoji i potreba za određenom revizijom sustava upravljanja ljudskim resursima unutar Ministarstva unutarnjih poslova.

Reforma policije

Od posljednjeg Izvješća o statusu desile su se tri *smjene visokih policijskih dužnosnika*. Nakon smjene načelnika Uprave kriminalističke policije u Ministarstvu unutarnjih poslova 18. travnja, premijer Sanader izjavio je kako mora postojati snažnija stega unutar Ministarstva unutarnjih poslova i kako će biti još smjena.

Misija je nastavila s pružanjem pomoći hrvatskoj policiji u vidu pružanja stručnog usavršavanja i savjeta za program obuke *kontakt policajaca unutar projekta „Policija u zajednici“*, što čini veći dio programa za reformu policije. Od siječnja, kada je obuka ponovno započela, obučeno je više od 400 policijskih službenika te se predviđa kako će do ožujka 2006. godine broj obučених službenika dostići 700.

Sustav upravljanja ljudskim resursima unutar Ministarstva unutarnjih poslova još uvijek treba revidirati kako bi se policiju zaštitilo od političkog utjecaja. Misija i dalje naglašava važnost izoliranja policije od bilo kakvog utjecaja te naravi pružanjem poticaja razvoju potpuno transparentnog sustava upravljanja ljudskim resursima. Nastavak radionice o upravljanju ljudskim resursima¹, uz sudjelovanje predstavnika policijskih uprava, održan je u lipnju 2005. godine. Misija i njemački policijski stručnjaci omogućili su održavanje radionice, koja je obuhvatila sve načelnike policijskih uprava u Hrvatskoj. Ministarstvo je zatražilo pomoć u okviru PHARE projekta pod nazivom „Jačanje upravljanja ljudskim resursima, obrazovanja i sustava obuke MUP-a“.

Nacionalne manjine i žene još uvijek nisu u dovoljnoj mjeri zastupljene u hrvatskoj Policiji, a Ministarstvo unutarnjih poslova tek treba izraditi jasnu strategiju kojom bi se riješilo ovo pitanje.

Reforma *policijskog obrazovanja* u Hrvatskoj koja je u tijeku trenutno je usredotočena na usklađivanje policijskog obrazovanja s Bolonjskom deklaracijom o europskom prostoru za visoko obrazovanje².

¹ Prva radionica održana je 2004. godine i svi sudionici bili su iz Ministarstva unutarnjih poslova.

² Prema Bolonjskoj deklaraciji, 29 zemalja obvezalo se provesti usklađenu reformu ustroja svog visokoškolskog sustava.

Međunarodna suradnja

Misija nastavlja s pružanjem savjeta *hrvatskoj graničnoj policiji* vezano uz provedbu njihove «Strategije razvoja granične policije u razdoblju od 2004.-2007. godine». Na Hrvatskoj je red da bude domaćin OESS/OSCCP³ radionice za države u regiji u rujnu 2005. godine, na temu prekogranične suradnje.

Misija nastavlja s koordinacijom pomoći Hrvatskoj koja se odnosi na policiju svojim predsjedanjem *Međunarodnom donatorskom koordinacijskom skupinom* o policijskoj pomoći Hrvatskoj koja okuplja predstavnike devet veleposlanstava, Izaslanstva Europske komisije, Međunarodne organizacije za migracije i relevantnih hrvatskih ministarstava. Misija redovito piše i ažurira izvješća vezano uz sve takve aktivnosti.

Operativna policijska pitanja

Prema službenim statistikama, policija u Hrvatskoj prijavljuje relativno malen broj *etnički motiviranih incidenata*. Međutim, ne postoji pravna definicija takvog incidenta što znači kako postoji mogućnost nedostatnog prijavljivanja istih. Također ne postoje prikladni zakonski propisi kojima bi se takvi incidenti mogli riješiti nakon podnesene prijave o istima.

IZBORNA REFORMA

Provedba predsjedničkih i lokalnih izbora ocijenjena je zadovoljavajućom od strane domaćih institucija za praćenje izbora. Međutim, određeni nedostaci koji se i dalje ponavljaju u postupcima naglasili su potrebu za sveobuhvatnom izbornom reformom. Hrvatske vlasti obvezale su se započeti s tim procesom nakon lokalnih izbora.

Predsjednički izbori

Opća ocjena Državnog izbornog povjerenstva (DIP), službenog tijela Republike Hrvatske za nadzor izbora, o provedbi predsjedničkih izbora održanih u siječnju 2005. godine (prvi državni izbori od proglašenja neovisnosti koje međunarodna zajednica nije promatrala) bila je kako su izbori bili slobodni i poštenu. Vodeći hrvatski NVO za praćenje izbora, GONG, dodao je kako su izbori protekli u «tolerantnom i demokratskom ozračju».

Međutim, tijekom predsjedničke kampanje, GONG i mediji također su istaknuli više *trajnih problema*, poput nedostatnog uređenja financiranja izborne promidžbe, slabog vođenja popisa birača te problema ravnopravnog pristupa medijima.

Glasovanje izvan zemlje. Hrvatske su vlasti otvorile dodatna biračka mjesta u Srbiji i Crnoj Gori kako bi izbjegli hrvatskim Srbima koji ondje žive omogućile glasovanje, te u Bosni i Hercegovini, kako bi se dopustilo glasovanje hrvatskih građana koji žive u toj zemlji. Glasovanje u Srbiji i Crnoj Gori proteklo je bez incidenata, međutim u

³ Program OESS-a za prekograničnu suradnju u jugoistočnoj Europi.

Hercegovini (Bosna i Hercegovina) dogodile su se navodne nepravilnosti vezano uz vođenje biračkih popisa te dvostruko glasovanje, o čemu je izviješteno nakon prvog kruga izbora.

Lokalni izbori

Ocjena DIP-a i GONG-a o provedbi svibanjskih lokalnih izbora bila je pozitivna, slično ocjeni predsjedničkih izbora. Misija je uočila kako je oko 3.000 hrvatskih Srba stiglo na glasovanje autobusima iz susjednih zemalja praktički bez incidenata. U očekivanju izbora, Misija je podržala GONG u njegovoj informativnoj kampanji diljem zemlje te kroz održavanje niza okruglih stolova pružila poticaj opsežnom *upisu i sudjelovanju manjina* na područjima na kojima se odvija povratak.

Lokalni izbori bili su prvi koji su u potpunosti i istovremeno uključili *zastupnike manjina* prema Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina iz 2002. godine (Ustavni zakon), koji jamči proporcionalnu zastupljenost u lokalnim skupštinama kada je udio određene manjine u pučanstvu iznad 5 posto (u slučaju županija) ili 15 posto (u slučaju općina i gradova). Međutim, ostaje nejasnim važno pitanje o tome kako će se odrediti „*proporcionalna zastupljenost*“, što je moglo ozbiljno utjecati na broj manjinskih predstavnika u lokalnim vijećima i upravi. Na svojem zasjedanju 10. lipnja, Savjet za nacionalne manjine zatražio je od Vlade da ustanovi tko bi trebao biti odgovoran za očigledan propust da se pravilno primjeni odredba Ustavnog zakona koja se odnosi na ažuriranje manjinskih kvota.

Usred nezadovoljstva zbog intenzivnog pogađanja koje je dulje od mjesec dana karakteriziralo razdoblje *stvaranja koalicija*, Vlada je najavila promjene izbornog zakona koje bi omogućile izravan izbor župana, gradonačelnika i načelnika općina. Ova posljednja inicijativa pokazuje kako se izborni sustav još nije potpuno stabilizirao.

Izborna reforma

Niz preporuka OESS-ova Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) slaže se s opažanjima domaćih čimbenika poput Državnog izbornog povjerenstva (DIP) i GONG-a o potrebi utvrđivanja *glavnih područja reforme izbornog zakonodavstva*; nepostojanju stalnog tijela za provedbu izbora; vođenju popisa birača uz pomoć suvremenog sustava za evidenciju; nedostatku jasnog okvira za glasovanje izvan zemlje; nedostatnom uređenju financiranja izborne promidžbe; ravnopravnom pristupu medijima te nadzoru izbora od strane domaćih tijela.

Misija se i dalje zalaže za *sveobuhvatan rad na reformi*, nasuprot pojedinačnim izmjenama raznih zakona. Promjene bi se trebale zasnivati na širokom konsenzusu između političkih te čimbenika civilnog društva, u otvorenom i transparentnom procesu. Misija je pozdravila opredjeljenje hrvatskih vlasti za provedbu takvog procesa nakon lokalnih izbora.

SLOBODA MEDIJA

Medijsko zakonodavstvo

Tijekom proteklog izvještajnog razdoblja nisu poduzete nikakve radnje oko *reforme medijskog zakonodavstva*. Međutim, na siječanjskoj saborskoj raspravi o medijskom zakonodavstvu, Vlada je izrazila namjeru izraditi potpuno nov Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji (HRT).

Važeći *Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji* (HRT), usvojen u veljači 2003. godine, ne uzima u potpunosti u obzir preporuke OESS/VE/EK-a o potrebi jačanja uloge Programskog vijeća HRT-a, nadzornog tijela tog javnog elektronskog medija. Misija i dalje naglašava potrebu zaštite ovog nadzornog tijela od političkog uplitanja te je dobila jamstva kako će novi nacrt Zakona omogućiti jaču ulogu civilnog društva.

Vlada stručnjacima još uvijek nije dostavila na ocjenu izmjene i dopune *Zakona o elektroničkim medijima*. Glavno pitanje koje pobuđuje zabrinutost u važećem Zakonu i dalje je neovisnost i imenovanje regulatornog tijela, Vijeća za elektroničke medije, te utvrđivanje njegovih ovlasti. Misija je upoznata s time da, u skladu s Nacionalnim programom za pridruženje EU iz 2005. godine, Vlada planira Saboru dostaviti izmjene i dopune Zakona o elektroničkim medijima i novi Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji u drugom semestru 2005. godine.

Misija je u više navrata izrazila zabrinutost vezano uz stalno donošenje osuđujućih presuda novinarima *za klevetu* (iako je većinom riječ o uvjetnim kaznama), usprkos izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2004. godine. Izmjene i dopune Kaznenog zakona omogućuju liberalniji režim, jer se odgovornost javlja samo onda kada tužitelj može dokazati kako je autor namjeravao oštetiti njegovu čast i ugled putem objavljenog sadržaja. Vlada smatra kako takve izmjene i dopune predstavljaju *de facto* punu dekriminalizaciju klevete.

Međutim, OESS smatra kako važeći zakon ima „smrzavajući učinak“ na rad medija te zagovara punu dekriminalizaciju klevete ili bi se barem moglo započeti s uklanjanjem zatvorske kazne za ta kaznena djela. Do listopada 2004, pet je novinara osuđeno na uvjetnu kaznu zatvora zbog klevete.

Sloboda medija

Rasprava o tome kako uskladiti rad *tajnih službi* s djelotvornom zaštitom osnovnih ljudskih prava i *slobode novinara* nalazila se u središtu interesa tijekom većeg dijela izvještajnog razdoblja.

Iako je Hrvatsko novinarsko društvo izrazilo zadovoljstvo zaključcima saborskih odbora koji su u ožujku istraživali slučajeve navodne povrede ljudskih prava novinara od strane Protuobavještajne agencije (POA-e), neki medijski komentatori zaključili su kako istrage nisu dovele ni do kakvih konkretnih prijedloga za izmjenu pravilnika POA-e ili Zakona o sigurnosnim službama.

Lokalni mediji

Lokalne vlasti ostaju i dalje suvlasnici velikog broja lokalnih elektroničkih i tiskovnih medija. To i dalje predstavlja potencijalnu prijetnju izdavačkoj neovisnosti te često rezultira političkim pritiskom na lokalne medije. Većina medijskih kuća diljem općina u Republici Hrvatskoj nalazi se u djelomičnom ili većinskom vlasništvu lokalnih vlasti.

CIVILNO DRUŠTVO

Proteklo izvještajno razdoblje obilježile su poteškoće na središnjoj razini između sektora NVO-a i službenih institucija. I dalje postoje razlike između urbanih i ruralnih područja u pogledu «kulture civilnog društva».

Institucije civilnog društva na državnoj razini u Hrvatskoj

Iako su strukture civilnog društva na državnoj razini⁴ uvelike naslijeđene od prethodne Vlade i osmišljene tako da stvore dosad nezabilježen oblik suradnje između Vlade i NVO-a, čini se kako se odnosi između sektora civilnog društva i službenih institucija nisu razvili u punopravno partnerstvo.

U *Mišljenju* upućenom Vladi, Saboru te međunarodnoj zajednici, ad hoc Forum civilnog društva, koji obuhvaća desetak NVO-a, uputio je 17. ožujka 2005. godine prigovor na rad Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. Nakon što je pozvala NVO-e na sastanak povodom tog pitanja, Zaklada je odgovorila zahtjevom upućenim Vladi za ustanovljavanjem drugostupanjskog tijela za prigovore te provedbom neovisne stručne procjene postupaka Zaklade.

Sadašnja je Vlada u razvoj i provedbu *okvira civilnog društva*, nastalog u vrijeme prošle Vlade, uložila tek marginalne napore. Radno mjesto pročelnika Vladinog ureda za udruge ostalo je upražnjeno većim dijelom 2004. godine te je popunjeno tek nedavno, krajem godine (dijelom pod pritiskom EK). Iako se Savjet za razvoj civilnoga društva sastajao vrlo rijetko tijekom 2004. godine, ohrabruje činjenica o redovitijim sastancima toga tijela ove godine te o njegovu pristupanju izradi 'strategije za razvoj civilnog društva'.

Tijekom proteklog razdoblja, nisu poduzete nikakve aktivnosti vezano uz provedbu više važnih nacрта dokumenata koji se odnose na *regulacijski okvir civilnog društva*, npr. Nacionalni program djelovanja za mlade (2003.), nacrt Zakona o volonterizmu (2002.), nacrt Strategije za razvoj civilnog društva (2003.) i nacrt Kodeksa pozitivne prakse,

⁴ U listopadu 1998. godine osnovan je *Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske* u cilju utvrđivanja nacionalnog programa transparentne financijske potpore za organizacije civilnog društva iz sredstava državnog proračuna. *Savjet za razvoj civilnog društva* ustanovljen je kao Vladino savjetodavno tijelo u ožujku 2002. godine (čiji članovi dolaze dijelom iz ministarstava a dijelom iz civilnog društva), a usredotočen je na razvijanje okvira civilnog društva. U listopadu 2003. godine osnovana je *Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva*, u cilju daljeg aktiviranja civilnog društva, s osloncem na decentralizirani način rada koji uključuje širi spektar dionika.

standarda i mjerila za ostvarivanje potpore programima i projektima udruga (2002.). Drugi važan dokument koji će potaknuti filantropiju i financijsku održivost organizacija od javne koristi jest nacrt Zakona o zakladama (2004.). U lipnju su se predstavnici međunarodne zajednice sastali s Vladinim uredom za udruge, Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva i Središnjim državnim uredom za državnu upravu. Dobivena su jamstva kako će neki od navedenih zakonskih propisa biti usvojeni na jesen.

Odnos između vodećih NVO-a i Vlade pogoršao se nakon Vladine odluke iz svibnja 2004. godine o ukidanju *izuzeća od plaćanja poreza na dodanu vrijednost (PDV)* na strane donacije za udruge i neprofitne organizacije. Stajalište Ministarstva financija je da se izmjene poreznih propisa ne odnose samo na NVO-e koji se bave ljudskim pravima, nego se primjenjuju i na sve udruge kao i neprofitne organizacije. Međutim, to još uvijek predstavlja temu oko koje se spore neki vodeći NVO-i i Vlada. Veleposlanici zemalja članica EU u Zagrebu izrazili su zabrinutost u pismu upućenom Vladi krajem 2004. godine o ad hoc poreznim aranžmanima za neke pojedinačne projekte ili naznačene NVO-e.

Inicijative i projekti dobrog upravljanja

Misija je, u koordinaciji s Vladinim ustanovama, poduprla i financirala *projekte dobrog upravljanja* na najširoj („grassroots“) razini diljem zemlje. Na području Gospića u tijeku je prvi takav projekt obuke predstavnika lokalne samouprave u suradnji s nadležnim ministarstvima. Na području Siska obuka općinskih vijećnika namijenjena je jačanju djelotvornosti jedinica lokalne samouprave koje djeluju u multietničkim zajednicama. Na području Osijeka i Vukovara, općine pogođene ratom izravno daju svoj prilog putem sufinanciranja i planiranja konkretnih građanskih aktivnosti. U Šibeniku obuka tijekom radnog vremena za gradsko poglavarstvo pomaže im da postanu učinkovitiji davatelji usluga.

Nedavno je inicirana uspostava *Povelja o suradnji* između jedinica lokalne samouprave i sektora NVO-a, te su one potpisane u Osijeku, Osječko-baranjskoj županiji, Vukovarsko-srijemskoj županiji, Rijeci i Slatini. To je pozitivan razvoj događaja te važan korak naprijed u uspostavi uloge NVO-a i građanskih organizacija u procesu određivanja javnog interesa te formuliranja politike zajednice. U gradu Splitu je u ožujku dovršen proces izrade takve Povelje uz pomoć organizacija civilnog društva te se očekuje odobrenje gradskog vijeća. Misija je pružila poticaj sličnim projektima i inicijativama u ostalim dijelovima zemlje.

ZAKLJUČAK

Najnovije izvješće pokazuje kako je Hrvatska poduzela znatne napore u ispunjavanju svojih međunarodnih obveza, uz potporu Misije OESS-a, otkako je 1996. godine otvoren njezin ured u Zagrebu. Odlukom Stalnog vijeća OESS-a iz 1996. godine, te izmjenama i dopunama te Odluke iz 1997. godine, Misija je ovlaštena na provedbu mandata usredotočenog na šest glavnih područja kojima se bavi sadašnje izvješće. Prema tome,

Misija je dobila mandat za pružanje stručnih savjeta i pomoći na onim područjima Republike Hrvatske koja su demokratski deficitarna te zadaću potpomagati u poslijeratnom oporavku i pomirbi netom nakon sukoba koji je trajao od 1991. do 1995. godine, a koji je ostavio ozbiljne i duboke ožiljke na hrvatskom društvu.

Opći je zaključak koji proizlazi iz ovog izvješća o statusu taj kako je Hrvatska ostvarila značajan napredak na tri područja, dok je na preostala tri potrebno uložiti dodatne napore. Razvoj demokratskih institucija i civilnog društva, jačanje slobode medija i postupna demokratizacija policije dosegli su napredni stupanj. Misija smatra kako bi se preostale zadaće na tim područjima koje su istaknute u izvješću mogle uspješno izvršiti u razdoblju od otprilike godinu dana. (!)

Rješavanje preostalih pitanja na **ostala tri područja složenije je i osjetljivije, te zahtijeva ulaganje dosljednih napora kroz dulje vremensko razdoblje.** To su pitanja koja se odnose na **povratak izbjeglica i osiguranje stambenog smještaja, vladavinu prava** uključujući reformu pravosuđa, vođenje sudskih postupaka za ratne zločine, kako onih domaćih tako i onih ustupljenih od strane Haškog tribunala, te daljnju provedbu Ustavom zajamčenih **manjinskih prava i reformu izbornog zakonodavstva.** Premijer Sanader i Vlada obvezali su se poduzeti **važne korake ka ostvarivanju napretka, uključujući donošenje izbornog zakona nakon ljetne stanke,** kao i provedbu **“Putokaza”** koji sadrže niz zadaća za rješavanje svih pitanja vezanih uz izbjeglice **do konca 2006. godine.** Vlada je 6. srpnja predstavila nacrt **“Putokaza”** čelnicima misija UNHCR-a, Izaslanstva Europske komisije i OESS-a u Republici Hrvatskoj te veleposlaniku SAD-a u Zagrebu.